

Examen VMBO-GL en TL

2022

tijdvak 3
vrijdag 8 juli
9.00 - 11.00 uur

economie CSE GL en TL

Dit examen bestaat uit 44 vragen.

Voor dit examen zijn maximaal 59 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Meerkeuzevragen

Schrijf alleen de hoofdletter van het goede antwoord op.

Avocado's uit Peru

Bij de beantwoording van de vragen in deze opgave moet je soms gebruikmaken van informatiebron 1 in de bijlage.

Boer Pedro uit Peru verbouwt al enige jaren heerlijke avocado's. Hij profiteerde tot 2018 van de hoge wereldmarktprijzen van avocado's. De hoge prijzen leidden ertoe dat ook boeren in andere landen overstapten op de productie van avocado's.

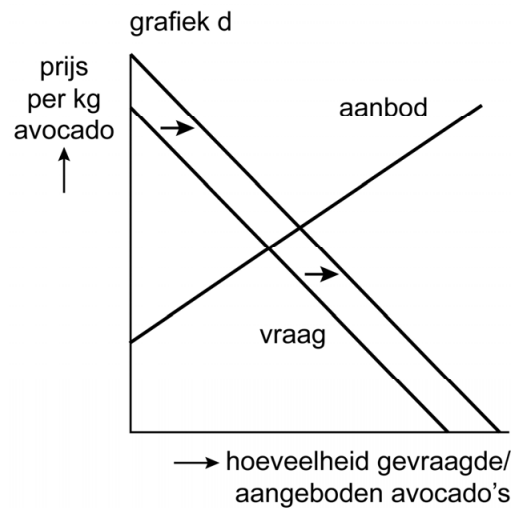
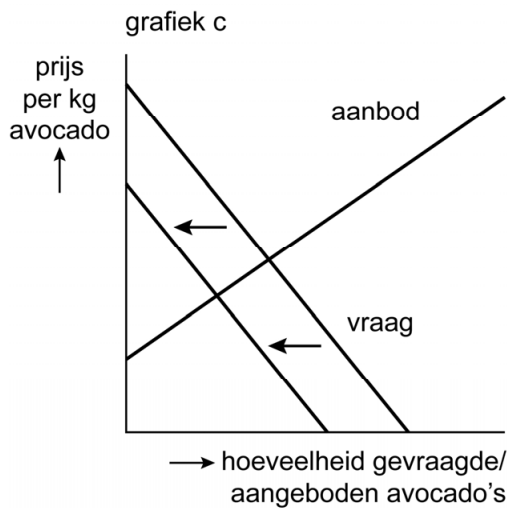
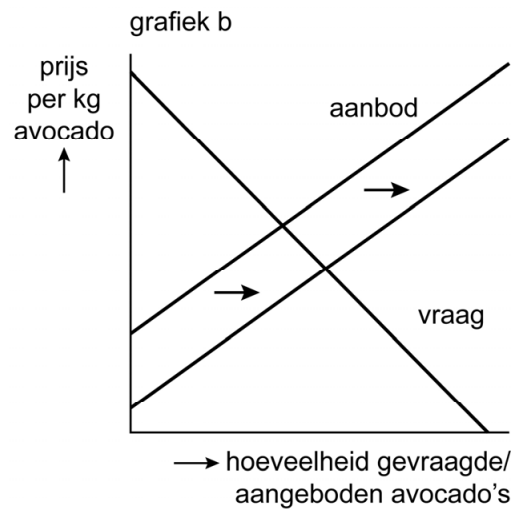
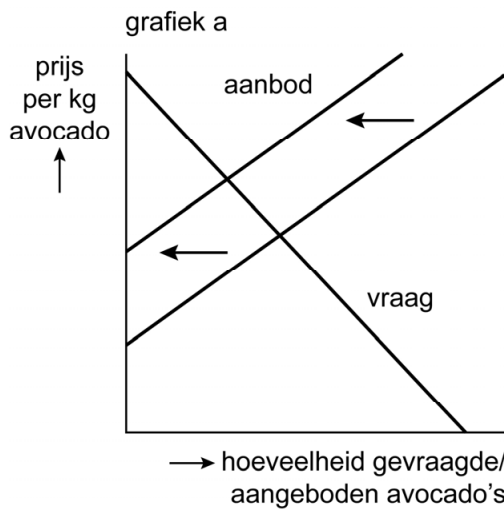

- 1p 1 Leg uit dat de situatie op de wereldmarkt van avocado's tot 2018 ertoe leidde dat meer boeren uit andere landen ook avocado's zijn gaan produceren.

In 2018 daalde de wereldmarktprijs van avocado's flink. De prijsdaling werd onder andere veroorzaakt door de hogere productie in Peru.

- 1p 2 Uiteindelijk heeft de hoge wereldmarktprijs ervoor gezorgd dat Peruaanse boeren, zoals Pedro, een lager inkomen ontvangen. Hieronder staan vijf economische verschijnselen:
- 1 Tot 2018 is de wereldmarktprijs van avocado's hoog.
 - 2 De wereldmarktprijs van avocado's daalt.
 - 3 Wereldwijd gaan meer boeren zich toeleggen op avocadoproductie.
 - 4 Het aanbod van avocado's op de wereldmarkt stijgt.
 - 5 De Peruaanse boeren ontvangen een lager inkomen.
- In welke regel staan deze verschijnselen zo, dat een logische gedachtegang ontstaat?
- A 1 → 2 → 3 → 4 → 5
B 1 → 2 → 4 → 3 → 5
C 1 → 3 → 2 → 4 → 5
D 1 → 3 → 4 → 2 → 5
E 1 → 4 → 2 → 3 → 5
F 1 → 4 → 3 → 2 → 5

- 1p 3 Welke van onderstaande grafieken geeft de juiste situatie weer over de vraag- en aanbodlijn op de markt van avocado's als boeren de productie verhogen?

- A grafiek a
 B grafiek b
 C grafiek c
 D grafiek d

De avocado's van de boeren uit Peru worden door de Europese Unie (EU) geïmporteerd.

Gebruik informatiebron 1.

- 1p 4 Bereken hoeveel procent van de in 2018 geïmporteerde avocado's uit Peru kwamen. Schrijf je berekening op.

Avocado's worden niet alleen geconsumeerd, maar ook als grondstof gebruikt in verschillende verzorgingsproducten, zoals haarshampoo. De prijs van avocado-olie is echter veel hoger dan de prijs van avocado's.

- 1p 5 Om een flesje van 200 ml. avocado-olie te maken, zijn 5 avocado's nodig. Er gaan precies 5 avocado's in 1 kilo. Een kilo avocado's kost € 5 een flesje avocado-olie kost € 12,50.
→ Bereken hoeveel een flesje avocado-olie duurder is dan een kilo avocado's. Schrijf je berekening op.
- 1p 6 In de EU bleven de verkoopprijzen van avocado's gelijk, terwijl avocadoboeren in 2018 een lagere wereldmarktprijs kregen voor hun avocado's.
Welke conclusie is juist als de verkoopprijzen, ondanks de lage invoerprijzen, vrijwel gelijk bleven?
- A De EU heeft de invoerrechten van avocado's verlaagd.
 - B De bedrijven in de bedrijfskolom binnen de EU hebben hun brutowinstmarge verlaagd.
 - C De bedrijven in de bedrijfskolom binnen de EU hebben hun brutowinstmarge verhoogd.
 - D Peruaanse boeren hebben de inkooprijzen verhoogd.

Avocado's uit Peru

**informatiebron 1 totale import EU avocado's in hoeveelheden en %
in 2018 en 2019**

land	2018 in hoeveelheden	2019 in percentages
Peru	3.000.000	56,25%
Zuid-Afrika	400.000	8,75%
Mexico	1.200.000	25%
overige niet-EU landen	200.000	10%
totaal	4.800.000	100%

Uitgeven, uitgeven en nog eens uitgeven

Bij de beantwoording van de vragen in deze opgave moet je soms gebruikmaken van informatiebron 2 en 3 in de bijlage.

Op Prinsjesdag presenteert de regering elk jaar de rijksbegroting voor het komend jaar. Docent Mark blikt met klas 4C terug op deze dag. Mark: "De financiële toekomst van het land ziet er minder rooskleurig uit dan de jaren daarvoor. Dit heeft grote gevolgen voor de inkomsten en uitgaven van de overheid."

- 2p 7 Mark: "In economisch mindere tijden stijgt de werkloosheid. Dit heeft gevolgen voor de uitgaven aan de sociale zekerheid."
→ Maak van onderstaande zin een economisch juiste tekst door de juiste woorden te kiezen.

Doe het zo: Noteer de nummers (1), (2) en (3) op je antwoordblad. Vul bij de nummers de juiste woorden in. Kies uit de woorden die tussen haakjes staan.

Ontslagen werknemers kunnen, als ze voldoen aan een aantal voorwaarden, een ...(1)... (WIA-uitkering / WW-uitkering) ontvangen. Deze ...(2)... (volksverzekering / werknemersverzekering) is een ...(3)... (sociale verzekering / sociale voorziening).

- 2p 8 Mark: "De btw-ontvangsten kunnen dalen door hogere werkloosheid."
→ Leg in twee stappen uit dat de btw-ontvangsten kunnen dalen als de werkloosheid stijgt.

Volgens Mark kan de overheid ervoor kiezen om in financieel slechte tijden te bezuinigen of juist extra geld uit te geven. De Nederlandse regering heeft ervoor gekozen om meer geld uit te geven. Binnen de Europese Unie (EU) hebben de landen afgesproken om de EU-begrotingsregels tijdelijk te versoepelen.

Gebruik informatiebron 2 en 3.

- 2p 9 De overheidsschuld van Nederland voldoet niet meer aan de EU-begrotingsregel.
→ Voldoet het begrotingstekort van Nederland nog wel aan de EU-begrotingsregel? Licht je antwoord toe met een berekening.

- 1p 10 Mark: "Door de extra overheidsuitgaven kan de economische crisis worden tegengegaan. Meer overheidsuitgaven die terechtkomen bij de burgers kunnen leiden tot een minder snelle stijging van de werkloosheid." Hieronder staan drie economische verschijnselen:
- 1 De productie stijgt.
 - 2 De vraag naar goederen en diensten stijgt.
 - 3 De werkgelegenheid stijgt.
- In welke regel staan deze verschijnselen zo, dat een logische gedachtegang ontstaat?
- A overheidsuitgaven stijgen → 1 → 2 → 3 → werkloosheid stijgt minder snel
 - B overheidsuitgaven stijgen → 1 → 3 → 2 → werkloosheid stijgt minder snel
 - C overheidsuitgaven stijgen → 2 → 1 → 3 → werkloosheid stijgt minder snel
 - D overheidsuitgaven stijgen → 2 → 3 → 1 → werkloosheid stijgt minder snel
 - E overheidsuitgaven stijgen → 3 → 1 → 2 → werkloosheid stijgt minder snel
 - F overheidsuitgaven stijgen → 3 → 2 → 1 → werkloosheid stijgt minder snel

- 2p 11 Mark: "Tijdens de vorige economische crisis koos de regering ervoor om meer te bezuinigen. Logisch, zeiden ze toen. Als er minder geld binnenkomt, kun je ook minder geld uitgeven."
- Leg in twee stappen uit dat als de overheid gaat bezuinigen, tijdens een economische crisis, de economische crisis kan verergeren.

Uitgeven, uitgeven en nog eens uitgeven

informatiebron 2 begrotingsregels van de EU

overheidsschuld	mag maximaal 60% van het nationaal inkomen zijn
begrotingstekort	mag maximaal 3% van het nationaal inkomen zijn

informatiebron 3 economische verwachting in 2021

nationaal inkomen	€ 823 miljard
begrote overheidsuitgaven	€ 336 miljard
begrote overheidsinkomsten	€ 293 miljard
overheidsschuld	€ 502 miljard

Elektrisch naar het mbo

Bij de beantwoording van de vragen in deze opgave moet je soms gebruikmaken van informatiebron 4 in de bijlage.

Kelly gaat volgend jaar naar het mbo en ze heeft een plek gevonden bij een leerwerkbedrijf, vijftien kilometer verderop. Zij komt echter niet in aanmerking voor een studentenreisproduct (de ov-chipkaart). Nu staat ze voor de keus: reizen met de bus of met een nieuwe elektrische scooter.

Eerst maakt ze een overzicht van de kosten van een scooter vergeleken met een jaarabonnement van de bus. Ze berekent de verschillende uitgaven voor een scooter zoals elektriciteit, verzekering en onderhoud. Kelly rijdt 3.000 kilometer per jaar.

Gebruik informatiebron 4.

- 2p 12 Bereken de prijs per kilometer van de elektrische scooter. Neem de letters **a** en **b** over op je antwoordblad en schrijf je berekening op.
- 1p 13 Voor het onderhoud stort Kelly elke maand € 15 op een aparte spaarrekening.
→ Noem een reden waarom het verstandig is om elke maand een vast bedrag voor onderhoud van de scooter te reserveren.
- 2p 14 Maak van onderstaande zinnen een economisch juiste tekst door de juiste woorden te kiezen.
Doe het zo: Noteer de nummers (1), (2) en (3) op je antwoordblad. Vul bij de nummers de juiste woorden in. Kies uit de woorden die tussen haakjes staan.
Kelly rijdt straks misschien een scooter. Ze krijgt daardoor ...(1)... (andere bestedingen / een ander inkomen) dan leerlingen zonder scooter. Op haar 18e wil ze graag autorijlessen nemen en de scooter inruilen. Ze houdt hier al rekening mee in haar overzicht. Om dit bedrag bij elkaar te sparen zal Kelly nu ...(2)... (haar welvaart moeten verlagen / prioriteiten moeten stellen). Het spaarmotief van Kelly is dan ...(3)... (uit voorzorg / voor de rente / voor een doel).

- 1p **15** Kelly is het er niet mee eens dat ze geen ov-chipkaart krijgt om de reiskosten met de bus te betalen. De reden: ze ontvangt een inkomen van haar leerwerkbedrijf. Leerlingen die elke dag naar school gaan krijgen wel een ov-chipkaart, terwijl ze volgens haar vaak een bijbaantje hebben.
→ Geef een argument waarom leerlingen die elke dag naar school gaan wel een ov-chipkaart krijgen.
- 1p **16** Kelly bekijkt haar overzicht nog een keer: “De bus is de goedkoopste optie, maar ik kies toch liever voor een elektrische scooter.”
→ Noem een reden voor Kelly om te kiezen voor een elektrische scooter in plaats van de bus.

Elektrisch naar het mbo

informatiebron 4 overzicht kosten elektrische scooter en busvervoer

elektrische scooter			busvervoer	
	kosten	totaal per jaar		totaal per jaar
verzekering	€ 11 per maand	€ 132	40 × week-abonnement	€ 450
onderhoud	€ 15 per maand	€ 180		
elektriciteit	€ 0,50 per volle accu voor 75 km.	€ ... a ...		
afschrijving	€ 4 per week	€ 208		
kosten per kilometer		€ ... b ...	kosten per kilometer	€ 0,15

Spanning op de arbeidsmarkt

Bij de beantwoording van de vragen in deze opgave moet je soms gebruikmaken van informatiebron 5 in de bijlage.

In 2019 neemt de spanning op de arbeidsmarkt steeds meer toe. Er wordt gesproken van een 'kraptere record'. Op een krappe arbeidsmarkt is de vraag naar arbeid groter dan het aanbod van arbeid.

- 1p 17 De spanning op de arbeidsmarkt wordt door het CBS gemeten met behulp van de vacaturegraad ($\text{vacaturegraad} = \frac{\text{aantal vacatures}}{\text{aantal banen}}$).

Als het aantal vacatures stijgt heeft dit invloed op de vacaturegraad en daarmee op de mogelijkheid voor werkgevers om geschikt personeel te vinden.

→ Maak van onderstaande zinnen een economisch juiste tekst door de juiste woorden te kiezen.

Doe het zo: Noteer de nummers (1) en (2) op je antwoordblad.

Vul bij de nummers de juiste woorden in. Kies uit de woorden die tussen haakjes staan.

Door de toename van het aantal vacatures wordt de vacaturegraad ... (1) ... (hoger / lager). Hierdoor wordt het voor werkgevers ... (2) ... (makkelijker / moeilijker) om de vacatures te vervullen.

- 1p 18 Vaak is het zo dat in tijden van een toenemende spanning op de arbeidsmarkt, meer nieuwe werkzoekenden zich aanbieden op de arbeidsmarkt.

Hoe heet de werkloosheid die afneemt doordat meer nieuwe werkzoekenden zich aanbieden op de arbeidsmarkt?

- A frictiewerkloosheid
- B geregistreerde werkloosheid
- C structurele werkloosheid
- D verborgen werkloosheid

In 2019 is zowel het aantal werknemers met een vast contract als het aantal zzp'ers (zelfstandigen zonder personeel) toegenomen.

Gebruik informatiebron 5.

- 2p 19 Bereken in één decimaal hoeveel procent de werkloze beroepsbevolking in 2019 ten opzichte van 2018 is gedaald. Schrijf je berekening op.

In 2019 is het aantal vacatures gestegen, en is het aantal werklozen gedaald.

- 1p 20 Ton Wilthagen, hoogleraar arbeidsmarkt, zegt: "Dit soort krapte is slecht voor de arbeidsmarkt, de sectoren waarin de krapte het grootst is worden hard geraakt." Hij spreekt van een vicieuze cirkel van krapte.

Hieronder staan drie economische verschijnselen:

- 1 De arbeidsomstandigheden verslechteren.
- 2 Het personeelstekort stijgt.
- 3 De werkdruk per medewerker stijgt.

In welke regel staan deze verschijnselen zo dat een logische gedachtegang ontstaat?

- A krapte → 1 → 2 → 3 → de sector wordt minder aantrekkelijk om in te werken
- B krapte → 1 → 3 → 2 → de sector wordt minder aantrekkelijk om in te werken
- C krapte → 2 → 1 → 3 → de sector wordt minder aantrekkelijk om in te werken
- D krapte → 2 → 3 → 1 → de sector wordt minder aantrekkelijk om in te werken
- E krapte → 3 → 1 → 2 → de sector wordt minder aantrekkelijk om in te werken
- F krapte → 3 → 2 → 1 → de sector wordt minder aantrekkelijk om in te werken
- 1p 21 Het grootste probleem volgens Ton Wilthagen is dat bedrijven niet de geschikte werknemers voor het werk kunnen vinden. Welke oplossing past het best bij dit probleem?
- A Bedrijven zoeken toekomstige werknemers via sociale media.
- B Bedrijven gaan nieuwe medewerkers zelf opleiden.
- C Bedrijven bieden hogere lonen.
- D Bedrijven verbeteren de arbeidsomstandigheden.

- 1p 22 Op de langere termijn heeft de hele maatschappij er voordeel van als het personeelstekort wordt opgelost. Een krappe arbeidsmarkt is voordelig voor werkzoekenden en nadelig voor werkgevers. Volgens economen kan aanhoudende krapte op de lange termijn leiden tot afnemende welvaart in een land. Hieronder staan vijf economische verschijnselen:
- 1 Werkgevers kunnen geen werknemers vinden.
 - 2 De productie in een land neemt af.
 - 3 Er is een tekort aan personeel.
 - 4 Het nationaal inkomen in een land daalt.
 - 5 De welvaart in een land neemt af.
- In welke regel staan de verschijnselen in de juiste volgorde?
- A** 1 → 2 → 3 → 4 → 5
B 1 → 2 → 4 → 3 → 5
C 1 → 3 → 2 → 4 → 5
D 1 → 3 → 4 → 2 → 5
E 1 → 4 → 2 → 3 → 5
F 1 → 4 → 3 → 2 → 5

Spanning op de arbeidsmarkt

informatiebron 5 arbeidsmarktgegevens

	2018	2019
beroepsbevolking	9.101.000	9.246.000
werkzame beroepsbevolking	8.747.000	8.941.000
werkloze beroepsbevolking	354.000	...
vacatures	247.800	320.250

Suikerzoete belasting

De overheid in het land Polen heeft vanaf 2021 een suikerbelasting ingevoerd voor ongezonde dranken, zoals frisdranken waaraan suiker, cafeïne en taurine zijn toegevoegd.

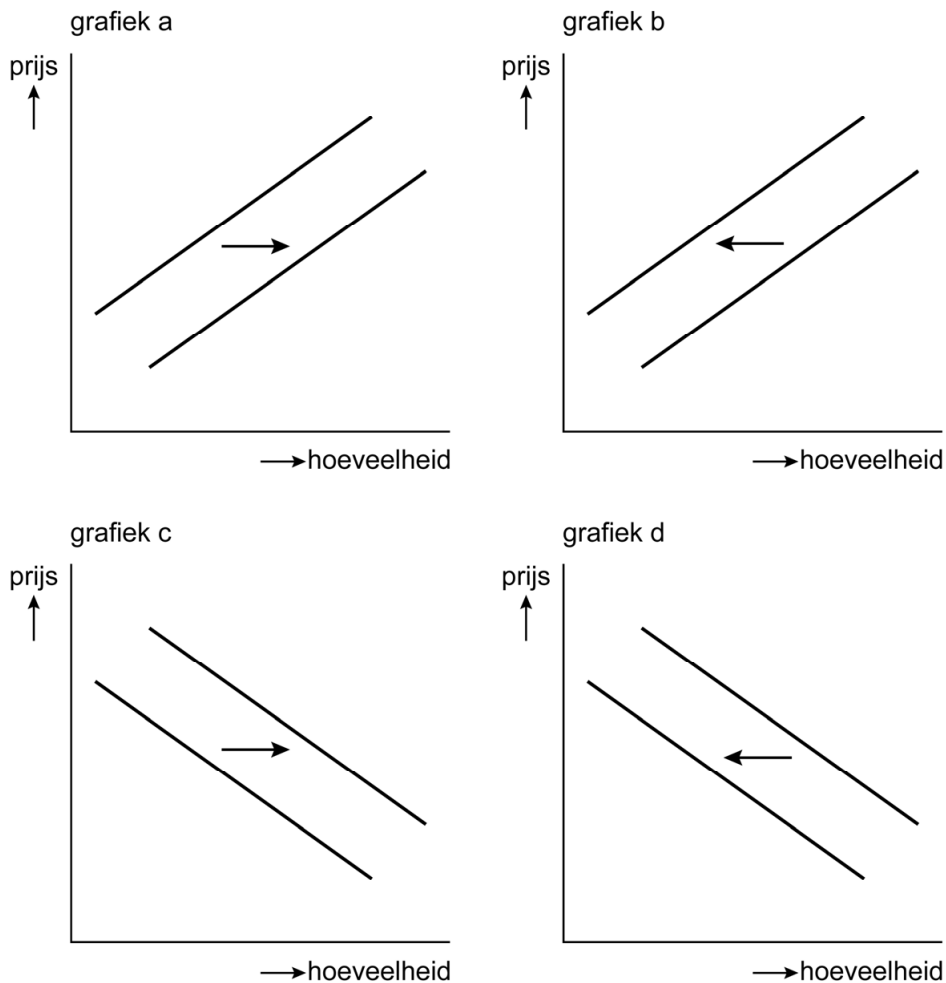

- 1p 23 Maak van onderstaande zinnen een economisch juiste tekst door de juiste woorden te kiezen.

Doe het zo: Noteer de nummers (1) en (2) op je antwoordblad. Vul bij de nummers de juiste woorden in. Kies uit de woorden die tussen haakjes staan.

De suikerbelasting die Polen heft op ongezonde dranken is een voorbeeld van ...(1)... (accijns / houderschapsbelasting). Deze suikerbelasting op ongezonde dranken is een ...(2)... (directe / indirecte) belasting.

Met de suikerbelasting wil de Poolse overheid bereiken dat de ongezonde dranken duurder worden, zodat de consument er minder van koopt en er ook minder wordt aangeboden door de producenten.

- 1p 24 In welke grafiek wordt de juiste verandering van de aanbodlijn van ongezonde dranken weergegeven als door de suikerbelasting het doel wordt bereikt?
- A grafiek a
 B grafiek b
 C grafiek c
 D grafiek d
- 2p 25 De suikerbelasting heeft gevolgen voor de vennootschapsbelasting die de Poolse overheid ontvangt van de frisdrankindustrie.
 → Maak van onderstaande zinnen een economisch juiste tekst door de juiste woorden te kiezen.
Doe het zo: Noteer de nummers (1) en (2) op je antwoordblad. Vul bij de nummers de juiste woorden in. Kies uit de woorden die tussen haakjes staan.
 Door de suikerbelasting ...(1)... (daalt / stijgt) de afzet van de frisdrankindustrie, wordt hun winst lager en betalen zij ...(2)...(meer / minder) vennootschapsbelasting.

De Poolse overheid heeft een schatting gemaakt van de opbrengsten van de suikerbelasting. Ze gaat daarbij uit van de verkochte liters suikerhoudende dranken voorafgaand aan de invoering van de suikerbelasting in 2021. Daarbij werd onderscheid gemaakt tussen frisdrank met 5 tot 8 gram suiker per 100 milliliter (categorie 1) en frisdrank die meer dan 8 gram suiker bevat (categorie 2).

frisdrank	prijs van 1 liter, exclusief suikerbelasting	suikerbelasting	verkochte liters per jaar voor invoering
categorie 1	€ 1,50	20%	1 miljard
categorie 2	€ 1,60	25%	2 miljard

- 1p **26** Bereken de geschatte opbrengsten van de suikerbelasting voor de Poolse overheid. Schrijf je berekening op.
- 2p **27** In 2021 bestaat de totale belasting op frisdranken van categorie 1 en 2 uit de btw en de suikerbelasting. De verwachting was dat de totale belastingopbrengst zou stijgen.
In werkelijkheid daalde echter de totale belastingopbrengst.
→ Leg in twee stappen uit waardoor de totale belastingopbrengst in werkelijkheid daalde na de invoering van de suikerbelasting.
- 1p **28** De Poolse overheid is nu op zoek naar andere manieren om de bevolking te stimuleren minder suiker te gebruiken.
→ Noem een voorbeeld van een manier waarop de Poolse overheid de bevolking kan stimuleren minder suiker te gebruiken.

Albanië als nieuw EU-land

Bij de beantwoording van de vragen in deze opgave moet je soms gebruikmaken van informatiebron 6 in de bijlage.

Albanië wil lid worden van de Europese Unie (EU). Veel EU-landen twijfelen of Albanië al toe is aan een EU-lidmaatschap. Daarnaast moet een land voldoen aan strenge voorwaarden om lid te worden van de EU.

- 1p 29 Lidmaatschap van de EU heeft een aantal gevolgen voor Albanië.
→ Maak van onderstaande zinnen een economisch juiste tekst door de juiste woorden te kiezen.
- Doe het zo: Noteer de nummers (1) en (2) op je antwoordblad. Vul bij de nummers de juiste woorden in. Kies uit de woorden die tussen haakjes staan.*
- Als Albanië lid is van de EU, mag Albanië zich beschermen tegen concurrentie uit ...(1)... (andere EU-landen / niet-EU-landen). Een voorbeeld van een beschermende maatregel tegen buitenlandse concurrentie is ...(2)... (contingentering / een grondstoffenovereenkomst / een monocultuur).

Er gelden strenge voorwaarden om toe te treden tot de EU:

- Het land moet beschikken over een goed functionerende markteconomie.
- De toetreding van het land mag het functioneren en de ontwikkeling van de EU niet negatief beïnvloeden.

Volgens de OESO (Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling) staat Albanië nog op de lijst van ontwikkelingslanden.

Gebruik informatiebron 6.

- 2p **30** Er is een groot verschil tussen het inkomen per hoofd van de bevolking in de EU-landen en dat van Albanië. Het gemiddelde inkomen per hoofd van de bevolking van de EU-landen is € 30.000.
→ Bereken hoeveel keer groter het nationaal inkomen per hoofd van de bevolking van de EU-landen is vergeleken met Albanië. Schrijf je berekening op.

De economie van Albanië kent nog meer economische problemen. Zo heeft het land in 2017 een tekort op de betalingsbalans.

Gebruik informatiebron 6.

- 2p **31** Bereken voor 2017 het tekort op de betalingsbalans van Albanië in euro's. Schrijf je berekening op.

- 2p **32** Door het lidmaatschap van de EU kan de werkloosheid in Albanië gaan dalen.

→ Leg in twee stappen uit dat door het lidmaatschap van de EU de werkloosheid in Albanië kan gaan dalen.

- 1p **33** Door het lidmaatschap van de EU kan de werkloosheid in Albanië ook stijgen.

Hieronder staan vijf economische verschijnselen:

- 1 Albanië wordt lid van de EU.
- 2 De concurrentie vanuit het buitenland neemt toe.
- 3 De productie in Albanië daalt.
- 4 De vraag naar werknemers in Albanië daalt.
- 5 De werkloosheid in Albanië neemt toe.

In welke regel staan deze verschijnselen zo dat een logische gedachtegang ontstaat?

- A** 1 → 2 → 3 → 4 → 5
B 1 → 2 → 4 → 3 → 5
C 1 → 3 → 2 → 4 → 5
D 1 → 3 → 4 → 2 → 5
E 1 → 4 → 2 → 3 → 5
F 1 → 4 → 3 → 2 → 5

Tegenstanders van toetreding van Albanië tot de EU vrezen dat er sprake zal zijn van verdringing op de Nederlandse arbeidsmarkt, dat wil zeggen: Albanese werknemers bezetten banen in Nederland in plaats van Nederlandse werknemers.

- 1p 34 Waardoor kan het Albanese lidmaatschap van de EU het mogelijk maken dat werknemers uit Albanië de Nederlandse werknemers gaan verdringen op de Nederlandse arbeidsmarkt?
- A Door het lidmaatschap hoeven Albanezen die in Nederland werken geen belasting te betalen.
 - B Door het lidmaatschap hoeven Nederlandse werkgevers de Albanezen minder loon te betalen.
 - C Door het lidmaatschap mag Nederland Albanese werknemers niet meer weigeren.
 - D Door het lidmaatschap moet een werkgever evenveel Albanese als Nederlandse werknemers in dienst nemen.

Albanië als nieuw EU-land

informatiebron 6 gegevens Albanië en de EU in 2017

		Albanië	EU
werkgelegenheid sectoren in % van het totaal	landbouw / visserij	38,2%	4,3%
	industrie	12,5%	17,3%
	bouw	6,9%	6,8%
	diensten	42,4%	71,7%
werkloosheid in % van totale beroepsbevolking		13,7%	7,6%
nationaal inkomen (× 1 miljard)		€ 11,6	€ 15.300
inwonersaantal (× 1 miljoen)		2,9	510
internationale handel in goederen en diensten in procenten van het nationaal inkomen	import	46,6%	import 42,0%
	export	31,6%	export 45,7%
aandeel uitvoer naar EU-landen		77,2%	
aandeel invoer uit EU-landen		61,7%	

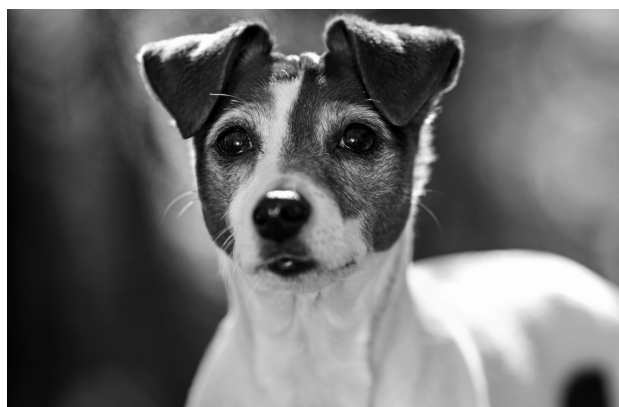
Winkeliers uit Alkemenen zien dat hun klanten steeds meer kopen in de grote stad en steeds minder bij de winkeliers in het dorp. Om klanten meer aan zich te binden, hebben ze een lokale munt ingevoerd: de Alkie. Klanten kunnen met de Alkie betalen bij de winkels in het dorp. De winkeliers promoten het gebruik van de Alkie en geven klanten 5% korting op hun aankopen.

Alkie

- 1p **35** De klanten wisselen hun euro's in voor de Alkie. De Alkie is een digitale munt. De Alkie is ...
- A chartaal geld
 - B giraal geld
 - C chartaal en giraal geld
 - D geen geld
- 1p **36** Is er bij het gebruik van de Alkie sprake van directe ruil of van indirecte ruil en om welke reden?
- A directe ruil, want er wordt een ruilmiddel gebruikt
 - B directe ruil, want goederen worden tegen goederen geruild
 - C indirecte ruil, want er wordt een ruilmiddel gebruikt
 - D indirecte ruil, want goederen worden tegen goederen geruild
- 1p **37** De Alkie stimuleert de lokale economie in het dorp.
→ Leg uit waardoor de Alkie de lokale economie in het dorp stimuleert.
- 1p **38** Op dit moment zijn er 15 winkeliers waar met de Alkie betaald kan worden. De winkeliers uit omliggende dorpen zijn ook geïnteresseerd in de Alkie. De initiatiefnemers verwachten dat 90% van alle 70 winkels in de regio Alkemenen zich aansluit bij hun initiatief.
→ Bereken hoeveel winkels zich dan nog moeten aansluiten bij het Alkie-initiatief.
- 2p **39** Om de Alkie nog interessanter voor de klanten te maken, doneren de winkeliers van iedere aankoop 2,5% aan een lokaal goed doel. Deze maand werd de opbrengst gedoneerd aan de speeltuinvereniging.
→ Bereken de totale donatie in Alkie van 2,5% aan de speeltuinvereniging, door de huidige 15 winkeliers die ieder een omzet hebben van 10.000 Alkie in deze maand. Schrijf je berekening op.

Bij de beantwoording van de vragen in deze opgave moet je soms gebruikmaken van informatiebron 7 en 8 in de bijlage.

Schrok bv produceert verschillende soorten hondenvoer. De laatste twee jaar daalde de winst. De twee directeuren Patricia en Yamina zijn daar niet blij mee en bedenken een nieuwe strategie zodat de winst weer gaat stijgen. Eerst gaan ze de financiële gegevens bekijken.

- 1p 40 Welke gegevens hebben Patricia en Yamina nodig om te beoordelen hoeveel de verschillende producten bijdragen aan de totale winst?
- A afzet, inkoopprijs en kostprijs van de verschillende producten
 - B afzet, verkoopprijs en kostprijs van de verschillende producten
 - C btw, inkoopprijs en kostprijs van de verschillende producten
 - D btw, kostprijs en verkoopprijs van de verschillende producten

Ze kijken ook naar de arbeidsproductiviteit bij de productie van de verschillende producten. Het product met de laagste arbeidsproductiviteit willen ze uit productie nemen. Volgens Yamina is dat het product Crispy hondenvoer.

Gebruik informatiebron 7.

- 1p 41 Bereken de arbeidsproductiviteit per dag bij de productie van Crispy hondenvoer. Schrijf je berekening op.

Patricia zegt: “De arbeidsproductiviteit en de loonkosten zijn een belangrijk gegeven voor het bepalen van de verkoopprijs van een product.”

Gebruik informatiebron 8.

- 2p 42 Maak van onderstaande zinnen een economisch juiste tekst door de juiste woorden te kiezen.

Doe het zo: Noteer de nummers (1) en (2) op je antwoordblad. Vul bij de nummers de juiste woorden in. Kies uit de woorden die tussen haakjes staan.

Patricia vervolgt: “De arbeidsproductiviteit is ...(1)... (meer gedaald / minder gestegen) dan de loonkosten. Hierdoor stijgen de loonkosten per product. De winstmarge moet dan ...(2)... (dalen / gelijk blijven / stijgen) als we de verkoopprijs gelijk willen houden.”

Volgens Patricia moet de arbeidsproductiviteit stijgen, dan zal ook de winst toenemen. Het best kun je dan een nieuwe, computergestuurde machine aanschaffen.

gegevens bij aanschaf nieuwe machine
<ul style="list-style-type: none">– Er werken 22 werknemers in de productie.– De gemiddelde loonkosten per werknemer bedragen € 2.600 per maand.– Een nieuwe machine neemt het werk van 5 werknemers over.– De nieuwe machine kost € 240.000.– De bijkomende kosten voor deze machine bedragen € 1.000 per maand.

- 2p 43 Bereken na hoeveel maanden de aanschaf van de machine wordt terugverdiend. Schrijf je berekening op.

- 1p 44 Yamina zegt: “De arbeidsproductiviteit kan worden verhoogd door de aanschaf van een nieuwe machine, maar er zijn ook nog andere manieren.”

→ Noem nog een andere manier om de arbeidsproductiviteit te verhogen.

informatiebron 7 gegevens bij de productie van Crispy hondenvoer per jaar

aantal werknemers	4
productietijd per jaar	48 weken en 5 dagen per week
loonkosten	€ 122.400
overige kosten	€ 250.000
aantal zakken hondenvoer	124.800

informatiebron 8 ontwikkeling loonkosten en arbeidsproductiviteit Schrok bv

